

процес досягнення компромісу це завжди співробітництво сторін, нехай навіть вимушене і тимчасове, що методично виправдана.

Компромід – крайня необхідність у кримінально-правовій політиці з боку держави [2].

Отже, можна зробити висновок, що компромід, у разі крайньої необхідності, можливий між державою та злочинністю. До того ж дане явище вже офіційно визнане й використовується у більшості цивілізованих країн. Використання такої нетрадиційної співпраці за кордоном доволі успішно дозволяє боротися із злочинністю.

Політичний компромід є ефективною умовою встановлення демократичного режиму та утворюється на базі національного.

Національний компромід має поєднувати в собі мир і спокій у міжетнічних відносинах, що передбачає панування політичного клімату, який базується на писаних і неписаних законах та правилах, яких дотримуються всі члени суспільства. Але це стає можливим тоді, коли у суспільстві мир та злагода базуються на відносинах методично обґрунтованих принципах, що створюють філософсько-правову та морально-етичну основу національної злагоди [3].

Таким чином, політичний компромід є необхідним атрибутом для демократизації суспільства та й виступає ознакою розвитку громадянськості, дає можливість подоланню внутрішньополітичних криз та уникненню розколу у суспільстві, сприяє залагодженню соціально-політичних та етнічних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Москаленко О. П.* Компромід як засіб узгодження політичних інтересів та умова життєдіяльності політичних сил // *Нова парадигма.* – Вип.75. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 88-98.
2. *Москаленко О. П.* Компроміси та їх наслідки // *П'яті юридичні читання.* – К.: Вид-во НПУ імені Драгоманова, 2009. – С. 423-425.
3. *Москаленко О. П.* Критерії ефективності політичних компромісів. Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. –№ 4. – К.: Вид-во “Україна”, 2009.

Чижова О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

МЕТОДИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТЕОРІЇ ПРАГМАТИЗМУ В ПРОЦЕСІ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

Політичний прагматизм – властивість політичної діяльності, за якою головним критерієм і чинником стає досягнення поставленої мети, він характеризується

жорсткістю, а іноді й використанням аморальних та протизаконних засобів, що далеко не завжди дає бажані наслідки, його часто протиставляють політичному ідеалізму, але ідеалізм “на словах” у політиці нерідко поєднується з жорстким прагматизмом у практичній діяльності. Саме такою була внутрішня політика Радянської держави, коли проголошувалися найпривабливіші гасла, а на практиці робилося все для досягнення тієї чи іншої конкретної мети. Все це потребує детального вивчення та методико-методологічного використання в політичній науці.

Як теоретична концепція, прагматизм виник у 70 роках XIX століття, основоположником цього вчення був американський філософ Чарльз Пірс, який вважав, що прагматизм – це готовність діяти особливим чином, що спирається на віру, прагнення до емоційного спокою, психологічного задоволення від подолання сумніву, з метою забезпечення “зацікавленому суб’єкту” його цілей [1]. Ч. Пірс порвав з класичною традицією в гносеології, згідно з якою пізнання – це відтворення, відображення світу, а істина полягає у відповідності (збігу) знання і дійсності. Пірс розглядав мислення як спосіб пристосування людини до дійсності, а пізнання як відображення дійсності, досягнення істини заради істини він заперечує, трактуючи його як пристосування до середовища, знаходження оптимальних реакцій для його контролювання, задоволення потреб людини.

Доктрину прагматизму розробляли також У. Джемс, Дж. Дьюї, Ф. К. Шіллер. Родоначальником політичного прагматизму вважається американський мислитель Дж. Дьюї, який вважав, що еталон людського досвіду – морально-етичний досвід. Він наголосив на розриві людського досвіду на два типи, які відбулися в нашу епоху. Перший тип – наука та її застосування до технологій, що досягли значного успіху в практичній діяльності, а другий – майнові суперечності, війни, конфлікти і т.д.

Основні ідеї філософії прагматизму були сформульовані, як уже зазначалося вище, Чарльзом Пірсом у двох статтях – “Закріплення вірування” та “Як зробити наші ідеї ясними” [2].

До ідей Чарльза Пірса і сьогодні нерідко звертаються дослідники, які займаються методологічними проблемами науки і семіологічними дослідженнями, що говорить про серйозність його відкриття. Щоб відокремити свою концепцію від теорії Джемса, Пірс називає погляди “прагматизмом”, а не “прагматизмом”.

Пізнання не інтуїтивне за природою, як твердив Пірс, стверджуючи, що у ньому не повинно бути ні запозичень зі здорового глузду, ні апріорних синтетичних суджень [3]. У роботі “Закріплення вірування” Ч.Пірс називає чотири методи фіксації вірувань: 1) метод сліпої прихильності; 2) метод авторитету; 3) апріорний метод; 4) науковий метод.

Соціальна дія, як пише Пірс, не може базуватися на методі сліпої прихильності. До авторитарних методів вдаються ті, хто вербує паству страхом, інквізицією. Метод організованих релігійних громад хоча і ефективний, все ж не вічний, бо жодна з релігій не встояла під натиском критики, а апріорний метод претендує на згоду з розумом. Але ж розум одного філософа не той самий, що іншого... таким чином, якщо

ми хочемо зробити міцнішими наші вірування, єдино конкретним методом доведеться визнати науковий [4]. Ці положення важливі та методично обґрунтовані.

Прагматична доктрина виникла з полеміки Пірса проти раціоналізму Р. Декарта, зокрема трьох головних принципів: методологічного сумніву, інтуїції, ясності та чіткості ідей.

Концепцію Пірса розвинув до більш широкого рівня світогляду видатний американський філософ та психолог У. Джеймс, який наголошував, що реальність має багато форм і вимірів. Істиною він вважав те, що дає змогу асимілювати свій новий досвід із своїми переконаннями [5].

Одна з центральних категорій філософії Джемса досвід, котрий є “самодостатнім та ні на що не спирається”. Досвід цілком збігається з реальністю [6]. На перший погляд, ідеї Джемса мало відрізняються від ідей Пірса, однак це не зовсім так. “Ідеї, будучи частиною нашого досвіду, стають істинами, остільки оскільки допомагають встановити зв’язок з іншими частинами досвіду, засвоїти його за допомогою концептуальних схем ... ідея істинна, якщо оперує з упевненістю, спрощуючи і економлячи наші зусилля”, – така позиція Джемса. Іншими словами, мова йде про інструментальність істини, її корисність у справі поліпшення і полегшення умов існування [7].

Філософсько-політичні концепції засновників прагматизму справили величезний методологічний вплив на розвиток суспільних наук і практичну діяльність. Вони сприяли руйнуванню фундаментальних стереотипів науковців і практиків того часу. Прагматизм також вплинув і на розвиток американської політичної думки ХХ століття.

У період між двома світовими війнами ідеї прагматизму набули великого поширення у США та Західній Європі. У філософських та урядових колах прагматизм зайняв вагоме місце, що дуже важливо для його використання в методичній науці. Прагматисти запропонували програму реконструкції філософії прагматизму, згідно з якою вона мала стати загальним практичним та методичним методом розв’язання проблем, які постають перед людьми в різних життєвих ситуаціях, що виникають у світі, котрий постійно змінюється.

Головними методологічними тезами прагматизму, що їх узяли на озброєння політики-прагматики, є: заперечення апріорних пояснень і свідомісних констант; постійне звернення до практичного досвіду; інструментальне розуміння ідеології, культури, моралі; перенесення перевірених наукових методів у політичну практику [8].

З погляду сьогодення, політичний прагматизм – це не тільки утилітарний підхід до повсякденних проблем, що відзначаються вузьким практицизмом і одіозним отождоженням істини з корисністю. Це, насамперед, теорія про доцільну діяльність людини, важливими принципами якої є: справа, потреба практичних дій, матеріальний інтерес, вирішальна роль волі у здійсненні людського досвіду та ін. Головна позитивна ідея політичного прагматизму необхідність діяти, не покладаючись на авторитет, на апріорні ідеї, на випадок тощо; шукаючи кращі способи та варіанти, випробовувати та перевіряти їх, відбирати лише найефективніші, приймати обґрунтовані рішення, тобто

керуватися розумом. Суть демократії, демократичного суспільства, з позиції політичного прагматизму, полягає в умінні компетентно робити справу в процесі вільного необмеженого методологічного експериментування [9].

Будь-який політичний процес доцільно розглядати лише через політичний прагматизм, але політичний прагматизм, насамперед, означає розуміння політичної доцільності того чи іншого суспільно-політичного процесу, що є сьогодні дуже актуальним та методично виправданим. Через політичний прагматизм можна спостерігати народження яскравої індивідуальності.

Фактично, саме політичним прагматизмом послуговуються практично будь-які сучасні політичні режими, беручи на озброєння такі прогресивні гасла, як свобода, рівність, єдність і т. д.

В сучасному розумінні політичний прагматизм реалізується через інформаційну сферу. Якщо розглядати розвиток суспільства, то можна виділити головний чинник який характеризується володінням засобами. За часів Макіавеллі вважалося, що той, хто володіє власністю, володіє світом. Якщо порівняти часи Макіавеллі і теперішні, то можна дійти до однозначного висновку, – майже нічого не змінилося, але тепер під власністю розуміють не лише можливість мати засоби виробництва або певні ресурси, але і володіння інформаційними засобами. Саме володіння цим елементом дозволяє реалізувати свої політичні цілі та досягти певної мети без використання загально не прийнятих засобів. Масові комунікації відіграють важливе значення в політиці, а особливо це стосується лобювання певних інтересів, насамперед, “замовнику” під виглядом підтримання їх у суспільстві через позитивно сформований імідж певного інтересу. Така методика використання основних положень прагматичної теорії в політичній науці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Політологічний енциклопедичний словник: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
2. *Чижова О. М.* Прагматизм як чинник перегляду політичної теорії і практики // Віче, 2007. – № 18. – С. 36-38.
3. *Дж. Реале, Д. Антисерт.* Западная философия от истоков до наших дней. – Том 4. – Санкт-Петербург : ТОО ГК “Петрополис”, 1997. – 880 с.
4. *Матвійчук А. О.* Біхевіористський етап у розвитку політичної науки. – К., 2004. – С. 316.
5. *Чижова О. М.* Сучасні тенденції політичного прагматизму // Нова парадигма: журнал наукових праць. – Вип. 47. – К. : Вид-во НПУ ім. Драгоманова, 2005. – С. 45-56.
6. Політичний словник / 2-ге вид. за ред. В. К. Врублевського, В. М. Мазура, А. В. Мяловицького. – К. : Головна ред. УРЕ, 1976. – 590 с.
7. Соціологія : підручник // за ред. В. П. Городяненка. – К., 2002. – С. 320.
8. Див. п. 2 с. 37.
9. *Чижова О. М.* Прагматизм як результат процесів соціалізації та інтеграції в умовах трансформаційних перетворень // Нова парадигма: журнал наукових праць. – Вип. 65. – Ч. 2. – К. : Вид-во НПУ імені Драгоманова, 2007. – С. 130-136.